

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

НАЦРТА ЗАКОНА О ПОПISУ ПОЉОПРИВРЕДЕ 2022.

I. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 97. тачка 11. Устава Републике Србије, према којем Република Србија обезбеђује и уређује прикупљање статистичких и других података од општег интереса.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Спровођење пописа у методолошком и организационом смислу представља најсложеније статистичко истраживање. Када је реч о спровођењу Пописа пољопривреде, имајући у виду трошкове, специфичне услове у којима се спроводи, тешкоће у обезбеђивању тачних података, као и значај резултата за вођење аграрне политике, неопходно је да се ова област уреди законом.

Пољопривредна производња у Србији, захваљујући климатским условима и природним карактеристикама земљишта, по вредности производње заузима значајно учешће у бруто домаћем производу. Пољопривредна производња, са својим потенцијалима, и прерада прехранбених производа јесу делатности у које се полажу велика очекивања. У стратегијама развоја општина и региона пољопривреда је препозната као један од основних стратешких праваца развоја. Највећи део руралног становништва у овој делатности види шансу за запошљавање и развој. Попис пољопривреде је инструмент којим се обезбеђују статистички подаци о пољопривредним газдинствима на најнижем територијалном нивоу и стога је кључни извор информација потребних за доношење ових стратегија.

На путу приступања Европској унији (ЕУ) пољопривреда Србије мора да се прилагоди низу прописа и стандарда које прописује ЕУ, који ће у великој мери изменити стање у нашој пољопривреди. Сет закона, правила и процедура које треба усвојити у пољопривреди обухвата: законске стандарде, заједничку пољопривредну политику и структурне фондове. Да би могао да се прати процес прилагођавања и оцењује степен усаглашености, неопходно је увести бројне статистичке индикаторе у статистици пољопривреде.

Спровођењем Пописа пољопривреде 2012. године, Република Србија се, после више од 50 година, прикључила Светском програму пописа пољопривреде 2010 који спроводи Организација за храну и пољопривреду Уједињених нација (ФАО) чиме су остварени следећи циљеви:

1. добијање свеобухватног прегледа структурних карактеристика националне пољопривреде;
2. израда базе података, међународно упоредиве, засноване на кључним пољопривредним обележјима;

3. формирање статистичког регистра пољопривредних газдинстава којим се обезбеђује оквир за пољопривредна истраживања на узорку и истраживања о структури пољопривредних газдинстава;
4. обезбеђивање статистичких података потребних за развој одрживе националне аграрне политике;
5. обезбеђивање података за праћење достизања циљева предвиђених у Миленијумским циљевима развоја.

У складу са ЕУ стандардима предвиђено је спровођење пописа пољопривреде сваке 10 године, а између два пописа, сваке треће године, спровођење Анкете о структури пољопривредних газдинстава, како би се ажурирали пописни подаци. Услед недостатка средстава, ова Анкета је спроведена на територији Републике Србије први пут 2018. године, при чему су за прикупљање података коришћени преносиви рачунари (лаптопови). Добијен је нови пресек стања у области пољопривреде на узорку од око 120 000 пољопривредних газдинстава и омогућен наставак процеса хармонизације. С тим у вези, спровођење свеобухватног Пописа пољопривреде 2022. у Републици Србији (у даљем тексту: Попис) је неопходно ради обезбеђивања континуитета у производњи структурних података у области пољопривреде. То је у складу и са Светским програмом за попис пољопривреде 2020 (ФАО-УН), којим се препоручује да све земље у периоду од 2016. до 2025. године спроведу попис у складу са њиховим специфичностима, као и да имају у виду потребу за прикупљањем минимума података неопходних за анализу и праћење глобалне стратегије развоја статистике пољопривреде и руралног развоја. Нагласак се ставља на развој стабилног пољопривредног статистичког система базираног на ажурираним и међународно упоредивим подацима чији је основ попис пољопривреде, који је језгро система, као и на редовним анкетама на узорку чије спровођење се заснива на пољопривредном попису. Другим речима, Попис заједно са редовним истраживањима на узорку, представља окосницу система пољопривредне статистике.

У Попису ће се прикупити следећи подаци у вези пољопривредних газдинстава: локација газдинства, земљишни фонд и категорије коришћења пољопривредног земљишта, површине под усевима, површине воћњака и винограда, наводњавање и употреба ђубрива, број стоке – по врстама и категоријама, број осталих животиња и кошнице пчела, органска пољопривредна производња, пољопривредни објекти, пољопривредна механизација и опрема, радна снага, друге активности газдинства, примењене мере руралног развоја и остали подаци о газдинству.

Подаци добијени Пописом омогућиће преглед стања пољопривреде у Републици Србији на националном, локалном нивоу газдинстава. Користиће се и као основа за израду и праћење реализације стратешких циљева Владе Републике Србије, а нарочито за генерисање значајних индикатора за оцену ефикасности донетих мера, како на националном тако и на локалном нивоу. Пописом ће се обезбедити и подаци за потребе међународних институција и организација (УН, Евростат и др.). Поред тога, у процесу придруживања Републике Србије Европској унији, пописни подаци од значаја су за извештавање о напретку у више преговарачких поглавља.

На крају, резултати Пописа значајни су и због континуитета и упоредивости са резултатима претходних структурних истраживања, као и због ажурирања оквира за спровођење

истраживања на узорку и добијања квалитетних података који ће омогућити реалан приказ стања у пољопривреди на територији Републике Србије.

Циљ доношења овог закона јесте да се регулишу права и обавезе државних органа и организација у вези са припремама и спровођењем Пописа, послови и задаци Републичког завода за статистику, који има кључну улогу у спровођењу Пописа, непосредних извршилаца Пописа на терену, као и Пописних комисија које су организатори Пописа у општинама.

Законом се регулишу и обавезе и дужности давалаца података: породичних пољопривредних газдинстава, привредних друштава, задруга и других облика организовања.

Сврха овог закона јесте и обезбеђивања средстава у буџету Републике Србије за финансирање послова и задатака Републичког завода за статистику.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Главом I. Уводне одредбе, члановима 1, 2, 3 и 4 предлога закона, дефинисан је предмет овог закона, дат је појмовник израза коришћених у њему, дефинисана су начела закона и акције пре и после Пописа.

Чланом 1. дефинисано је да се овим законом уређују припрема, организација и спровођење Пописа, период пописивања, начин прикупљања података, јединице које се обухватају Пописом, садржај Пописа, обавезе државних и других органа и организација у припреми, организацији и спровођењу Пописа, финансирање Пописа, дужности лица која обављају послове Пописа, дужности лица која се обухватају Пописом, објављивање резултата Пописа, као и употреба и заштита података прикупљених у Попису.

У члану 2. дефинише се терминологија која је од значаја за разумевање и примену овог закона, односно појмовник израза коришћених у њему, као што су: пољопривредно газдинство, породично пољопривредно газдинство, носилац породичног газдинства, пољопривредна производња, коришћено пољопривредно земљиште, окућница, заједничко земљиште, условно грло и референтна година. Јасно дефинисање ових израза битно је како би се учесници Пописа и грађани упознали са специфичном пописном терминологијом и улогом појединих учесника у теренском прикупљању података.

Чланом 3. дефинисано је да се овај закон темељи на начелима закона којим се регулише званична статистика.

Чланом 4. дефинисано је спровођење пробног пописа на узорку као акције пре Пописа и спровођење контроле квалитета прикупљених података након Пописа.

Главом II. Спровођење Пописа, члановима од 5. до 9. дефинисан је период пописивања, обухват јединица, начин на који ће се прикупљати подаци у Попису и садржај Пописа.

Пописивање се врши у периоду од 1. јуна до 31. децембра 2022. године, у трајању од 2,5 месеца од дана критичног момента пописа који се одређује у зависности од епидемиолошке ситуације у Републици Србији изазване корона вирусом COVID-19. Изузетно, пописивање газдинстава правних лица може почети и раније уколико се ова

газдинства одлуче за самоанкетирање путем веб упитника. Пописивање започиње не касније од године дана по завршетку Пописа становништва, домаћинства и станова 2021, пре свега због коришћења информација овог пописа за формирање Листа домаћинства које ће бити обухваћене Пописом (утврђивања потенцијално нових газдинстава), али и због уштеде финансијских средстава. Наиме, опрема (лаптопови и остало) која је коришћена за спровођење Пописа становништва, домаћинства и станова 2021. године биће искоришћена и за овај Попис. Поред тога, у овом Попису користиће се скице и описи граница пописних кругова које је израдио Републички геодетски завод као и тела формирана за потребе спровођења Пописа становништва, домаћинства и станова 2021. Због свега наведеног, финансијска средства предвиђена за реализацију Пописа 2021 су мања за око 43% у односу на утрошена средства за Попис пољопривреде 2012.

Прикупљени подаци се односе на референтну пољопривредну годину. Одређена питања у пописном упитнику као што су нпр. наводњавање, употреба објеката за стоку, употреба механизације, ангажована радна снага и сл. односе се на последњих 12 месеци. Нека питања као нпр. земљишни фонд, број стоке и кошница пчела, и сл. односе се на дан критичног момента Пописа, док се питања о коришћењу мера руралног развоја односи на трогодишњи период.

Пописом ће бити обухваћена сва породична пољопривредна газдинства, газдинства предузетника и правних лица, тако да коришћено пољопривредно земљиште јединица које се обухватају Пописом чини најмање 98% од укупног коришћеног пољопривредног земљишта без површина под окућницама, а број условних грла најмање 98% од укупног броја условних грла на националном нивоу. Пописом се неће обухватити домаћинства са сопственом пољопривредном производњом која није намењена тржишту нити прелази одређени физички праг у складу са методолошким упутством Републичког завода за статистику, као и домаћинства, привредна друштва и други облици организовања са статусом правног лица, и предузетници који не обављају пољопривредну производњу.

Подаци ће се прикупити непосредно од газдинстава методом интервјуа без обзира на правни статус газдинства, при чему је предвиђено да пописивачи помоћу лаптопова уносе у електронске упитнике одговоре испитаника (метод СAPI). Прикупљање података директним уносом у електронске упитнике омогућиће непосредну контролу прикупљених података, али и бржу обраду и објављивање коначних резултата. За тај посао ангажоваће се око 3 500 пописивача који, који поред знања о пољопривреди, поседују и основна знања из области рада на рачунару. Пажљива селекција кандидата за теренско прикупљање података и њихова квалитетна и добра обука од посебног су значаја за успех Пописа. Газдинства правних лица имаће могућност и самоанкетирања путем веб упитника.

Основни подаци о пољопривредним газдинствима биће прикупљени потпуним обухватом јединица посматрања (кор обележја – нпр. површина коришћеног пољопривредног земљишта, број стоке, радна снага и сл.), док подаци за поједина обележја могу бити добијени на узорку (модули – нпр. објекти за смештај стоке) или могу бити преузети из административних извора, у складу са методолошким упутством Републичког завода за статистику. Због усаглашавања са међународним препорукама у вези тачности података, стандардна грешка података појединих обележја добијених на узорку је максимално 7,5% на нивоу региона.

Главом III. Обавезе државних и других органа и организација у припремама, организацији и спровођењу Пописа, дефинисано је да Попис припрема, организује и спроводи Републички завод за статистику, при чему одређене послове у вези са Пописом на територији општина, градова и Града Београда Републички завод за статистику обавља преко Пописних комисија и Градске управе Града Београда – за територију Града Београда. У припреми и реализацији Пописа, у оквиру своје надлежности, учествују и министарства и посебне организације, јединице локалне самоуправе и други органи, организације и институције. Републички завод за статистику је надлежан за спровођење овог закона. Као непосредни носилац активности на припремама, организовању и спровођењу Пописа, Републички завод за статистику се стара о утврђивању јединствених методолошких решења и стандарда у циљу добијања што садржајнијих и валиднијих података, који ће бити компатибилни не само са резултатима претходних структурних истраживања спроведених на територији Републике Србије, него и с подацима пописа других земаља, који се, такође, прикупљају у складу с међународним препорукама. Републички завод за статистику се стара о благовременом и потпуном извршавању овог закона, прописује садржај пописног упитника у складу са националним потребама и међународним обавезама, израђује упитнике, упутства и друге методолошке и организационе инструменте Пописа. Поред тога, Републички завод за статистику обезбеђује потпуно, тачно и правовремено обавештавање становништва о значају и циљевима Пописа, начину и времену његовог спровођења, дефинише критеријуме и процедуре за избор непосредних учесника у Попису, врши стручну обуку, организује и координира инструктаже непосредних учесника у Попису, издаје прописана овлашћења за рад у Попису, организује теренско прикупљање података и контролу квалитета података прикупљених Пописом, подноси захтев за покретање прекршајног поступка у складу са овим законом, врши обраду и анализу података, објављује резултате Пописа, архивира пописну грађу и обезбеђује заштиту података у складу са законом и другим прописима. Полазећи од своје координационе улоге у статистичком систему, Републички завод сарађује са министарствима, посебним организацијама, јединицама локалне самоуправе и другим органима, организацијама и институцијама, координира заједничке активности на припреми, организацији и спровођењу Пописа и, у складу са овим законом, даје инструкције, пружа стручну помоћ и тражи извештаје о реализацији пописних активности, формира Пописне комисије у општинама, градовима и Граду Београду и дефинише њихове обавезе, доставља Пописним комисијама методолошка и организациона упутства, као и опрему за теренско прикупљање података, распоређује и преноси финансијска средства Пописним комисијама, израђује финансијска упутства о коришћењу средстава намењених за спровођење Пописа и контролише употребу финансијских средстава. Основни задатак управљачког пописног тела, формираног у Републичком заводу за статистику, јесте да обезбеди вертикалну синхронизацију рада свих учесника у Попису и да обезбеди неопходну подршку државних органа, средстава јавног информисања и других субјеката, као и да редовно информисе стручну, али и најширу јавност, о планираним и реализованим пописним активностима.

Поступак формирања Пописних комисија у општинама, градовима и Граду Београду, као и задаци Пописних комисија дефинисани су чланом 12. предлога закона. Чланове Пописне комисије именује директор Републичког завода за статистику, решењем против кога није

дозвољена жалба, на предлог јединице локалне самоуправе, односно градске општине Града Београда.

Прописано је и да Пописна комисија може да има три члана, с тим што је један члан представник Републичког завода за статистику. Изузетно, директор Републичког завода за статистику може да именује додатне чланове Пописне комисије. Пописна комисија, у складу са инструкцијама Републичког завода за статистику, обавља послове у вези са спровођењем Пописа на својој територији, и нарочито се стара о обавештавању становништва о значају и циљевима Пописа, начину и времену његовог спровођења, као и о правима и дужностима грађана у Попису. Поред тога, Пописна комисија обезбеђује логистичку подршку за спровођење Пописа (обезбеђује просторије за обуку координатора и пописивача, обезбеђује стручни кадар за информатичку подршку током обуке и током теренске реализације Пописа, организује дежурства за пружање информација грађанима током пописивања и др.), прати реализацију Пописа и обавља друге пописне задатке.

У оквиру свог делокруга, одређене послове и задатке из домена припреме, организације и спровођења Пописа врше Министарство надлежно за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде, друга министарства и посебне организације. Обавезе Министарства надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде прецизиране су у члану 13. а обавезе осталих министарстава и посебних организација у члану 14. предлога закона. Чланом 15. дефинисане су обавезе јединица локалне самоуправе, а чланом 16. обавезе других државних органа, органа аутономне покрајине, организација, агенција, канцеларија и служби Владе Републике Србије, да, у случају потребе, пруже стручну помоћ Републичком заводу за статистику у процесу припреме и реализације Пописа, у оквиру свог делокруга утврђеног законом.

Употреба административних извора података за потребе припреме и организације Пописа, као и за потребе праћења обухвата и унапређења квалитета прикупљених података у Попису, регулисана је чланом 17. предлога закона. Овај члан предлога закона усклађен је са чланом 31. Закона о званичној статистици ("Сл. Гласник РС", бр. 104/09) којим се регулише право приступа Републичког завода за статистику административним изворима података у државним органима, организацијама и институцијама. Посебно је наглашена обавеза власника административних извора података да на захтев Републичког завода за статистику омогуће преузимање података од значаја за Попис, укључујући идентификаторе.

Главом IV. Финансирање Пописа, предвиђено је да се средства за финансирање послова Пописа обезбеђују у буџету Републике Србије, а да Републички завод за статистику врши пренос дела одобрених средстава на подрачуне за посебне намене Пописним комисијама (члан 18) и овлашћује једног или више чланова Пописне комисије за располагање средствима на подрачуну. Пописне комисије воде евиденцију о утрошку средстава на подрачуну и о томе достављају извештај Републичком заводу за статистику, на његов захтев, у циљу контроле законитог и наменског коришћења тих средстава. Средства обезбеђена законом о буџету Републике Србије која се не утроше, враћају се у буџет Републике Србије до истека фискалне године. Право лица која су ангажована за обављање пописних послова на новчану накнаду регулисано је чланом 19. предлога закона.

Главом V. Обавезе и дужности давалаца података и лица која врше послове Пописа, обавезе и дужности давалаца података регулисана су чланом 20. предлога закона. Прописано је да је овлашћено лице газдинства правног лица или предузетника, носилац породичног газдинства или, у његовом одсуству, пунолетни члан породичног газдинства коме су подаци највише познати, дају тачан и потпун одговор на сва питања у пописном упитнику. Прописано је да су пописивачи, инструктори и друга физична и правна лица која су ангажована у Попису дужна да благовремено и на прописан начин обаве све послове који су им поверени. Поред тога, сва физичка лица која прикупљају податке од газдинстава, као и лица која учествују у обради прикупљених пописних података, дужна су да строго воде рачуна о тачности уписа, односно о тачној обради података и да чувају као тајну све податке о газдинствима до којих дођу током обављања послова који су им поверена (члан 21).

Главом VI. Обрада података, објављивање резултата Пописа, употреба, заштита и чување података прикупљених у Попису, прописује се обрада података у сврху производње и објављивања података званичне статистике, уз примену свих техничких и организационих мера за спречавање идентификације јединице обухваћене Пописом на коју се подаци о личности и имовинском стању односе (члан 22.). Резултате Пописа објављује Републички завод за статистику, и то искључиво у виду агреgirаних података, при чему су подаци доступни свима под једнаким условима. Републички завод за статистику дужан је да најкасније до 31. јануара 2023. године објави прелиминарне резултате Пописа, док се коначни резултати објављују сукцесивно, у складу са планом публиковања, до 31. децембра 2024. године (члан 23). Чланом 24. предлога закона прописано је да се индивидуални подаци прикупљени у Попису могу користити искључиво у статистичке сврхе и да их Републички завод за статистику не може уступати другим физичким и правним лицима, као и да се подаци прикупљени у Попису не могу употребљавати у сврху утврђивања обавеза грађана и пољопривредних газдинстава, нити се могу користити као доказ за остваривања права грађана и пољопривредних газдинстава. Поред тога, у члану 24. наглашено је да Републички завод за статистику може користити податке прикупљене Пописом за успостављање, вођење и ажурирање статистичких регистара. За потребе коришћења пописних података у научноистраживачке сврхе, Републички завод за статистику образује посебну базу са анонимизираним микроподацима. Заштита података прикупљених у Попису регулисана је чланом 25. по којем је Републички завод за статистику дужан да предузме све прописане административне, техничке и организационе мере неопходне за заштиту података од нелегалног приступа, објављивања или коришћења, у складу са законом којим се регулише област информационе безбедности. Чување података регулисано је чланом 26. по коме се подаци прикупљени у Попису чувају трајно, у електронској форми.

Главом VII. Казнене одредбе, чланом 27. утврђене су казнене мере за правно лице, одговорно лице правног лица, предузетника и носиоца породичног газдинства ако одбије да пописивачу да податке о газдинству или му да нетачне или непотпуне податке који се прикупљају у складу са овим законом. Чланом 28. утврђене су казнене мере за пописивача, координатора и друго лице које је ангажовано за обављање пописних послова ако послове у вези са Пописом не врше благовремено и на прописан начин. Чланом 29. утврђена је казнена мера за члана Пописне комисије који је овлашћен за располагање средствима на подрачуна ако ненаменски и незаконито троши средства са подрачуна Пописне комисије.

Главом VIII. Завршне одредбе, дефинисано је прописивање и објављивање методолошких инструмената Пописа (члан 30). Чланом 31. је одређен рок за формирање Пописних комисија. Чланом 32. одређено је ступање на снагу овог закона.

IV ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

Према предрачуна Републичког завода за статистику Србије, а полазећи од детаљног плана активности на припремама и спровођењу Пописа, за финансирање извршења свих пописних послова неопходно је у периоду од 2020. до 2023. године обезбедити укупно 1,043.103.073,32 динара, односно 8.869.924,09 евра.

Попис је финансијски подржан кроз ИПА 2018 национални програм који је започео 23. јула 2019. године. Овим програмом, осим Пописа пољопривреде, планирано је суфинансирање још три значајна статистичка истраживања: Пописа становништва, домаћинства и станова 2021, Истраживања о вишеструким показатељима положаја жена и деце (MICS) и Истраживања о здрављу становништва (EHIS). Удео ЕУ у финансирању сва четири истраживања износи 33.674.757,47 евра.

Табела 1. Преглед финансијских средстава за финансирање Пописа пољопривреде 2022.

	РСД	ЕУР	%
Буџет Републике Србије	341 857 298,03	2 906 949,81	32,77
Европска комисија	701 245 775,28	5 962 974,28	67,23
Укупно	1 043 103 073,32	8 869 924,09	100,00

Преглед финансијских средстава, по годинама (у динарима)

Табела 1.1. ИПА 2018 национални програм – за Попис пољопривреде, ПФЕ 7071

Година	Укупно	Буџет Републике Србије	Европска комисија
2020	5 880 000,00	1 926 876,00	3 953 124,00
2021	4 642 753,00	1 521 430,00	3 121 323,00
2022	980 951 304,00	321 457 742,32	659 493 561,68
2023	51 629 016 ,31	16 951 249,71	34 677 766,60

Средства наведена за 2020. годину представљају реално потрошена средства у току 2020. године.

Средства наведена за 2021. годину обезбеђена су Законом о буџету Републике Србије за 2021. годину.

Средства наведена за 2022. и 2023. годину су планирана у складу са лимитима за буџет, утврђеним од стране Министарства финансија.

Финансијска средства предвиђена су за следеће намене:

Врста трошкова		Износ у динарима	%
I	Припреме за спровођење Пописа	97.187.524,00	9,3
II	Инструктаже пописивача и других учесника у Попису	55,505,990.40	5,3
III	Пописивање и контрола прикупљених података	672.990.360,00	64,5
IV	Обрада и валидација података, анализа и дисеминација резултата	77,674,007.07	7,4
V	Остали трошкови	139,745,191.85	13,4
УКУПНО (ОД I ДО V)		1,043,103,073.32	100,0

I Припреме за спровођење Пописа

Правовремена и адекватна припрема од посебног је значаја за успешно спровођење Пописа. Она захтева вишегодишње планирање и координацију рада великог броја учесника, а полазећи од важности Пописа, као и његове комплексности, неопходно је формирати јасну управљачку структуру са задатком да организује и прати рад свих учесника у Попису и обезбеди неопходну подршку осталих институција, као и да редовно информише стручну, али и најширу јавност о самој акцији Пописа.

Као најзначајније припремне активности могу се издвојити:

(1) Методолошке припреме

Методолошке припреме Пописа обухватају дефинисање финалног садржаја пописних упитника, израду упутстава и других методолошких инструмената за прикупљање и контролу података, припрему шифарника, класификација, дефинисање правила контроле контингената и логичке контроле, припрему помоћних образаца за праћење квалитета свих фаза реализације Пописа и других методолошких инструмената. Пре дефинисања коначног садржаја пописних упитника биће организоване додатне консултације са свим релевантним актерима (министарствима, посебним органима и организацијама, научним институцијама, универзитетима и другим корисницима пописних података).

(2) Развој ИТ система за прикупљање и обраду података

Развој информационог система за унос и обраду података Пописа обухвата пројектовање и развој више апликација међу којима су најзначајније: апликација за прикупљање и унос података на терену помоћу преносивих рачунара (лаптопова) и пренос криптованих података на централни сервер, апликација за праћење рада пописивача и координатора на терену, апликација за унос и обраду података прикупљених у пост-пописној контроли квалитета и обухвата података прикупљених Пописом, апликација за шифрирање појединих текстуалних обележја, апликације за контролу контингената и логичку контролу, апликација за табелирање и дисеминацију резултата Пописа, апликација за пријављивање, рангирање и тестирање кандидата за пописиваче и инструкторе, апликација за обрачун накнада за рад

пописивача и инструктора и штампу уговора, развој софтвера за подршку рада информативног центра и др. Неопходно је обезбедити системску администрацију и одржавање рачунарске и комуникационе опреме, мреже и база података.

Посебна пажња ће бити посвећена безбедности информационог система и заштити података прикупљених у Попису од било каквог незаконитог приступа. Поред тога, потребно је припремити лаптопове за терен, тестирати познавање рада на рачунару кандидата за пописиваче и обезбедити ИТ подршку за њихову обуку и рад на терену.

(3) Тестирање припремљених инструмената

Тестирање представља једну од обавезних фаза у припреми великих теренских истраживања као што је Попис. Сви припремљени инструменти, како методолошки тако и ИТ, биће тестирани на малом узорку газдинстава. За посао тестирања биће одабрани искусни анкетари, како би се обезбедила што боља информација о квалитету инструмената, али такође и информације о времену потребном за пописивање једног газдинства, дужини трајања инструктаже и остало.

(4) Припрема Листа газдинстава

Попис се спроводи после Пописа становништва, домаћинства и станова 2021, јер се за његово спровођење користе и информације о домаћинствима која се баве пољопривредном производњом. За припрему Листа породичних газдинстава која ће бити обухваћена Пописом користи се: Статистички регистар пољопривредних газдинстава, Регистар пољопривредних газдинстава Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и информације из Пописа становништва, домаћинства и станова 2021. како би Попис био свеобухватан. Потребно је припремити Листу за сваког пописивача (3.500). Предвиђено је пописивање од око 700.000 пописних јединица.

Јединице посматрања у Попису, поред породичних пољопривредних газдинстава, јесу и правна лица која су регистрована за обављање пољопривредне производње или имају организоване огранке или друге организационе делове у којима се обавља делатност пољопривредне производње.

Да би се обезбедила свеобухватност газдинстава правних лица, неопходно је извршити ажурирање адресара свим расположивим изворима – статистичким и административним – али и утврдити чињенично стање на терену.

(5) Комуникациона кампања

Како би се постигао пун обухват јединица Пописа и како би се добили квалитетни подаци, неопходно је припремити интегрисану комуникациону кампању. Основни циљеви комуникационе кампање јесу: транспарентност процеса припреме и реализације Пописа, стална сарадња са медијима, информисање грађана о садржају пописних упитника и о значају резултата Пописа за појединца и за заједницу, уз посебно наглашавање сигурности и поверљивости података који се у Попису прикупљају.

Припрема комуникационе кампање, поред осталог, обухвата: израду детаљног плана активности са временским оквиром за реализацију појединих сегмената кампање; дефинисање медија и институционалних партнера за спровођење кампање; продукцију (објаве у штампаним медијима, ТВ и радио рекламе и други видео материјали, леци,

флајери, банери, друштвене мреже, прес конференције и други догађаји); реализацију кампање, надгледање и оцењивање.

(6) Управљање квалитетом

С обзиром на то да је попис најзначајније статистичко истраживање, од посебног значаја је да се обезбеди његов кредибилитет. Стога је неопходно имплементирати инструменте управљања квалитетом у свим пописним фазама, од припремног периода, преко оперативних активности (прикупљање и обрада података), па све до дисеминације коначних резултата. Главне компоненте управљања квалитетом јесу: постављање циљева за сваку димензију квалитета (дефинирање метода и алата за праћење квалитета), оперативна контрола квалитета (праћење и контрола свих фаза пописа ради идентификације потенцијалних проблема и њихових узрока), евалуација квалитета (анализа резултата постпописне контроле обухвата и квалитета прикупљених података, упоређивање резултата пописа са подацима из других извора, пре свега административних, поређења са резултатима претходног пописа и редовних истраживања итд.).

Трошкови у припремној фази Пописа (9,3 % од укупних средстава) односе се пре свега на: спровођење пробног пописа, припрему и реализацију комуникационе кампање, обилазак терена током ажурирања Адресара, организацију консултативних састанака са стручњацима из различитих области у циљу коначног дефинисања садржаја Пописа и додатни рад стручног кадра на методолошким пословима и на пословима развоја информационог система за прикупљање и обраду пописних података.

II Инструктаже пописивача и других учесника у Попису

За успешну реализацију Пописа на терену од изузетног значаја су инструктаже. Вишедневне инструктаже непосредних учесника Пописа: регионалних и општинских координатора, чланова Пописних комисија, пописивача и других извршилаца пописних задатака, вршиће се у више етапа. Квалитет Пописа умногоме зависи од добро организоване и једнообразне обуке свих лица која ће обављати и контролисати теренско прикупљање података.

Употребом лаптопова за пописивање на терену значајно је смањен број потребних пописивача у односу на предходни попис (готово 50% мање), али и даље ова фаза Пописа захтева значајна финансијска средства (5,3%), и то, првенствено, за исплате путних трошкова и трошкова преноћишта једног броја учесника. Потребно је обучити око 4.000 непосредних учесника Пописа, и то: око 3.500 пописивача и 500 координатора (укључујући и резервне пописиваче и координаторе), око 300 чланова Пописних комисија и више стотина других учесника у различитим фазама припреме и реализације Пописа. Током обуке пописивача и координатора неопходно је обезбедити ИТ подршку на свим инструктажним пунктовима, те је потребно додатно обучити више од 200 информатичара који ће пружати ИТ подршку, како за време обуке, тако и током теренске реализације Пописа.

III Пописивање и контрола прикупљених података

Фаза пописивања представља најбитнију етапу у низу бројних и комплексних пописних активности. Истовремено, ова фаза чини и највећу ставку у структури финансијских

средстава предвиђених за реализацију целокупног Пописа (64,5%). Трошкови у овој фази углавном се свде на: накнаде пописивачима за попуњавање електронских упитника; накнаде контролорима за контролу рада пописивача, праћење обухвата и квалитета попуњених упитника како породичних тако и газдинстава правних лица и обилазак терена; накнаде члановима Пописних комисија за логистичку подршку за спровођење Пописа на територији општина и градова; накнаде рачуновођама у јединицама локалне самоуправе који ће радити на обрачуна путних трошкова и обрачуна висине накнада пописивачима; накнаде информатичарима у општинама и градовима и другим лицима ангажованим на пословима Пописа од стране Пописних комисија; накнаде за дежурства током трајања теренске акције; трошкове осигурање пописивача и координатора, као и дуге трошкове везане за теренски рад (трошкове превоза непосредних учесника Пописа на терену, транспорт опреме и др). Након спроведеног Пописа на терену, у циљу провере поузданости Пописа са аспекта његове потпуности и тачности, на мањем броју пописних кругова изабраних у узорак (око 250 пописних кругова) биће обављена контрола обухвата пописаних јединица и контрола квалитета прикупљених података у Попису, с циљем да се оцене грешке до којих може доћи у свим фазама спровођења Пописа, а нарочито да се оцене грешке обухвата пописних јединица и квалитет прикупљених пописних података. Контрола се спроводи поновним пописивањем у изабраним пописним круговима. На овим пословима биће додатно ангажован један број пописивача и координатора. Током теренске реализације Пописа и током теренске контроле обухвата и квалитета пописа биће организован посебан информативни центар у којем ће обучени оператери одговарати на сва питања у вези са Пописом. Грађанима ће бити омогућено да бесплатним телефонским позивом дођу до информација о свим аспектима и активностима везаним за Попис.

IV Обрада и валидација података, анализа и дисеминација резултата

Обрада Пописа захтева коришћење савремених информационих технологија, што, између осталог, подразумева дизајн и администрацију база пописних података, пројектовање и израду апликација за обраду пописних података и системску администрацију. Обрада се састоји из више фаза за које је неопходно, на основу дефинисаних методолошких упутстава и правила развити одговарајуће апликације. Обрада података, између осталог, обухвата израду посебних апликација за: контролу контингента, логичку контролу, импутирање података који недостају подацима из административних извора, израду контролних, документационих и публикационих табела и припрему за дисеминацију резултата, оцену и анализу квалитета пописних резултата. Употреба модерног начина прикупљања података значајно ће скратити део обраде података који се односи на контролу контингента и логичку контролу у односу на претходни попис, пошто ће нека од логичких правила већ бити интегрисана у апликацију за унос података.

Прелиминарни резултати Пописа биће објављени у року од месец дана од завршетка теренског прикупљања података, а коначни резултати Пописа ће се објављивати у складу са планом публикавања, sukcesивно до краја 2023. године. Значај Пописа повећава се у мери у којој објављени резултати Пописа задовољавају потребе државног сектора, научних институција, пословних субјеката и шире јавности. Како би резултати Пописа били доступни најширем кругу корисника биће коришћени различити канали дисеминације, и то: посебна дисеминациона база пописних података на веб страници Завода, штампане пописне књиге и

специјалне аналитичке публикације, конференције за штампу, радионице, и стручни скупови. У сарадњи са еминентним стручњацима из различитих области, као и са представницима релевантних институција које се баве одређеним проблемима у пољопривреди, биће припремљене посебне публикације које ће се бавити различитим областима пољопривреде. Од посебног значаја за промоцију резултата Пописа јесу конференције и стручни скупови на којима ће стручњаци имати прилику да, на основу резултата Пописа, дискутују о различитим феноменима који су у фокусу научне и стручне јавности. Посебна пажња ће бити посвећена обуци аналитичког особља у државним институцијама да користе податаке Пописа за аналитичке сврхе и сврхе доношења одлука у вези са секторским политикама, стратегијама, итд.

Трошкови у овој фази Пописа (7,4%) односе се првенствено на ангажовање додатног кадра за потребе обраде прикупљених података, као и на израду пописних публикација и посебних студија, организацију конференција, националних радионица и стручних скупова на којима ће бити презентовани резултати Пописа.

V Остали трошкови

Остали трошкови (13,4%) односе се, пре свега, на обезбеђивање средства за спечавања преношења и ширења заразе изазване пандемијом корона вирусом: маске и дезинфекциона средства за све непосредне учеснике у процесу пописивања; обезбеђивање адекватних санитарних услова и додатног броја лица у општинама за спровођење епидемиоплошких мера у току селекције и обуке кандидата за пописиваче, као и приликом предаје и раздуживања опреме.

Поред наведеног у ову ставку улазе и трошкови: превођења основних пописних образаца и упутстава на језике националних мањина, као и превођење књига Пописа и специјалних публикација на енглески језик и њихово лекторисање; трошкови закупа простора за складиштење и припрему преносивих рачунара за рад на терену; закуп простора за одржавање инструктажа; набавку канцеларијског материјала и папира; трошкове припреме и штампе упутстава, идентификационих картица (легитимација) и другог материјала за обуку и теренски рад пописивача и координатора; увећани трошкове поште, телефона и интернет услуга, као и на непредвиђени трошковеи до којих, свакако, може доћи у периоду од скоро четири године, колико траје финансирање пописних активности.

* * *

Током израде предрачуна Пописа водило се рачуна о актуелној економској ситуацији у Србији, али и о минималним стандардима којих мора да се придржава сваки попис, како би били остварени очекивани резултати.